

اهداف بارزانی در دیدار با خامنه‌ای و عبدالهیان و قالیباف چه بود؟

بهرام رحمانی

bahram.rehmani@gmail.com

نیچروان بارزانی که روز یکشنبه ۱۷ اردیبهشت ۱۴۰۳ - ۶ مه ۲۰۲۴، در راس هیئتی بلندپایه وارد تهران شد، آخرین بار ۳ سال پیش به پایتخت ایران سفر کرده بود. به نظر می‌رسد که توافقات امنیتی ایران و عراق و موضوع احزاب اپوزیسیون کردهای مخالف جمهوری اسلامی، بخش مهمی از محور مذاکرات دو طرف باشد. ابراهیم رئیسی، رئیس جمهور ایران، در دیدار با بارزانی گفت: «دولت عراق و اقلیم کردستان به طور مطلق از هرگونه سوءاستفاده عناصر دشمن صهیونیستی و عناصر ضد انقلاب از خاک این منطقه علیه ایران جلوگیری به عمل آورند.» رئیسی در ادامه این دیدار «خلع سلاح کامل و عدم حضور عناصر ضدانقلاب در خاک عراق» را ضروری دانست. رسانه‌های ایران از بارزانی نقل کرده‌اند که: «هیچ عقل سلیمی اجازه نمی‌دهد ما روابط با رژیمی را که امروز در بدترین موقعیت خود قرار دارد، بر روابط با کشور قدرتمند و دوست ترجیح بدهیم.» سفر نیچروان بارزانی به تهران، بعد از سفر اردوغان به اقلیم و در میانه منازعه سیاسی احزاب کرد اربیل و سلیمانیه حول انتخابات پارلمان اقلیم کردستان عراق صورت گرفت و او با مقامات عالی‌رتبه جمهوری اسلامی ایران دیدار کرد.

دیدار ابراهیم رئیسی و نیچروان بارزانی در تهران-ایرنا

در ده سال گذشته این چهارمین سفر نیچروان بارزانی به عنوان یک مقام ارشد منطقه کردستان عراق، به ایران است. نیچروان بارزانی رئیس کنونی اقلیم کردستان عراق، فرزند ادريس بارزانی و برادرزاده مسعود بارزانی رهبر حزب دموکرات کردستان عراق، مانند بسیاری از سیاستمداران کرد، به مدت طولانی در ایران زندگی کرده و علاوه بر تسلط کامل بر زبان فارسی، شناخت قابل‌توجهی از فرهنگ و مختصات و رویکردهای سیاسی جمهوری اسلامی ایران دارد.

این سفر برای جمهوری اسلامی از آن‌جا اهمیت دارد که مسئله حضور احزاب کرد اپوزیسیون و مخالف ایران جمهوری اسلامی در مرز با عراق، همواره از مسائل مورد بحث بین ایران و کردستان عراق و دولت فدرال عراق بوده است. در همین راستا ابراهیم رئیسی نیز در دیدار با بارزانی تأکید کرد: «دولت عراق و اقلیم کردستان به طور مطلق از هرگونه سوءاستفاده عناصر دشمن صهیونیستی و عناصر ضدانقلاب از خاک این منطقه علیه ایران جلوگیری به عمل آورند.»

این موضع رئیسی، نشان می‌دهد توافقات امنیتی ایران و عراق و موضوع احزاب کردهای مخالف جمهوری اسلامی ایران، بخش مهمی از محور مذاکرات دو طرف را تشکیل داده است. چه آن‌که ابراهیم رئیسی در ادامه این دیدار «خلع سلاح کامل و عدم حضور عناصر ضدانقلاب در خاک عراق» را یک ضرورت دانست. اسفندماه سال ۱۴۰۱ دفتر نخست‌وزیر عراق و شورای عالی امنیت ملی ایران در بیانیه‌ای مشترک اعلام کردند که دو کشور توافقی را باهدف تامین «امنیت مرزی» امضاء کردند.

اما شاید انگیزه دیگر بارزانی از سفر به تهران، آن هم در شرایط فعلی منطقه، مسئله‌ای حیاتی‌تر برای اقلیم کردستان عراق است که آن را وادار کرده تا بار دیگر از ایران برای حل مسئله‌ای داخلی کمک بگیرند. شاید آن مسئله، بحران انتخابات در اقلیم کردستان عراق است. سفر بارزانی به تهران هم‌زمان با بحران انتخابات پارلمانی در اقلیم کردستان است. کمیسیون انتخابات عراق ۲۱ خردادماه را برای برگزاری انتخابات محلی اقلیم کردستان تعیین کرد، اما حزب دموکرات کردستان به رهبری بارزانی خواهان تعویق این انتخابات است.

این در حالی است که اتحادیه میهنی کردستان عراق دومین حزب قدرتمند این منطقه به رهبری بافل طالبانی (پسر جلال طالبانی) خواهان برگزاری انتخابات هستند. بافل طالبانی، تعویق انتخابات را خطرناک خوانده و گفته است باعث ضربه به نهادهای دموکراتیک منطقه می‌شود.

بافل طالبانی که شهریور سال ۱۴۰۲ به ایران سفر و با وزیر خارجه و رئیس مجلس دیدار کرده بود، مواضع نزدیکی با جمهوری اسلامی دارد و این گمانه‌زنی درباره انگیزه سفر بارزانی برای وساطت ایران در ماجرای بحران انتخابات پارلمانی در اقلیم کردستان را افزایش داده است. ناظران سیاسی معتقدند نچيروان بارزانی با هدف ایجاد نوعی موازنه سیاسی با طالبانی‌ها در سفر به ایران، سعی دارد روند تحولات در آستانه انتخابات اقلیم را به نفع حزب دموکرات کردستان عراق (بارزانی) تغییر دهد و سطحی از موازنه بین اربیل و سلیمانیه ایجاد کند.

این گمانه‌زنی از آن‌جا تقویت می‌شود که دلشاد شهاب سخن‌گوی ریاست اقلیم کردستان عراق در آستانه سفر نچيروان بارزانی رئیس اقلیم به تهران، به خبرگزاری «رووداو» گفته بود: «هدف رئیس اقلیم در این سفر تاکید بر آن است که اقلیم کردستان عامل تهدید برای منافع همسایگان نخواهد بود و همه نیروهای عراقی که در حال حاضر در قدرت هستند، سابقه روابط قوی با جمهوری اسلامی ایران دارند و روزگاری تشکیل حکومت در عراق از تهران انجام می‌شد و امروز هم شکی نیست که ایران قادر به کمک در بهبود روابط اربیل و بغداد است.»

دیدار ابراهیم رئیسی و نچيروان بارزانی در تهران

سفر نچيروان بارزانی به تهران چند روز پس از سفر او به بغداد انجام شد و اختلاف اربیل با بغداد بر سر سهمیه بودجه کردستان عراق و انتقال نفت از آن، از دیگر مسائل اختلافی اقلیم کردستان با دولت مرکزی است.

این در حالی است که طالبانی همکاری‌های نزدیکی با ایران بعد از قرارداد امنیتی ایران و عراق داشت و همان زمان سفر طالبانی به تهران، «احمد الهرکی» از مسئولان ارشد اتحادیه میهنی کردستان عراق به پایگاه العربی الجدید گفته بود: «سفر بافل طالبانی رئیس این حزب به تهران در ارتباط با پرونده احزاب مخالف کرد ایرانی (گروه‌های مسلح تروریست) که در داخل اقلیم کردستان عراق حضور دارند، موفقیت‌آمیز بود و طالبانی نقش مهمی برای یک‌سره و نهایی کردن این پرونده بازی کرد.»

بحران در انتخابات پارلمانی اقلیم کردستان عراق از آنجا آغاز شد که سه ماه قبل دادگاه عالی فدرال عراق، کردستان را به چهار حوزه انتخابیه تقسیم کرد و رای به لغو کرسی‌های اقلیت‌ها در این منطقه داد. در مجلس کردستان ۱۱ کرسی به اقلیت‌های مذهبی و قومی اختصاص داده شده که همه آن‌ها از متحدان حزب بارزانی هستند؛ رای جدید دادگاه فدرال عراق ممکن است باعث شود حزب دموکرات کردستان در انتخابات آینده اکثریت را از دست بدهد. به همین دلیل، حزب دموکرات کردستان که به رای دادگاه اعتراض دارد انتخابات را تحریم کرده است. سفر نچيروان بارزانی به تهران چند روز پس از سفر او به بغداد انجام شد و اختلاف اربیل با بغداد بر سر سهمیه بودجه کردستان عراق و انتقال نفت از آن، از دیگر مسائل اختلافی اقلیم کردستان با دولت مرکزی است.

از سوی دیگر، سفر رجب طیب اردوغان به اقلیم کردستان عراق که برای پیگیری چگونگی تقابل با حزب کارگران کردستان (پ.ک.ک) و هم‌چنین مسئله انرژی اقلیم کردستان عراق انجام شد، فشار مضاعفی را به دولت اقلیم وارد کرد تا با سرکوب نیروهای کرد مخالف دولت ترکیه موافقت کنند. از این‌رو، احتمالاً بارزانی در مذاکرات خود با مقامات جمهوری اسلامی ایران، خواسته تا مذاکراتی را با ترکیه برای تعدیل خواسته‌های اردوغان انجام دهد.

رسانه‌ها در ایران، اهداف مختلفی را برای سفر اخیر رئیس اقلیم کردستان به تهران برشمرده‌اند؛ از جمله «اجرای کامل» توافق امنیتی ایران و عراق.

اسفند ماه سال ۱۴۰۱ دفتر نخست‌وزیر عراق و شورای عالی امنیت ملی ایران در بیانیه‌ای مشترک اعلام کردند که دو کشور توافقی را با هدف تامین «امنیت مرزی» امضاء کردند.

گرچه هنوز به صورت دقیق مفاد این توافق نامه مشخص نیست، اما اعلام آن هم زمان با موج اعتراضات سراسری در داخل ایران و پس از آن صورت گرفت که جمهوری اسلامی ابتدا با حملات توپخانه‌ای و سپس با پهپاد و موشک بارها مواضع گروه‌های کرد مخالف خود را در داخل عراق هدف قرار داد. در این حملات، که دولت عراق و اقلیم کردستان بارها آن را به عنوان «نقض حاکمیت ملی‌شان» محکوم کردند، ده‌ها عضو این احزاب کشته شدند. جمهوری اسلامی ایران، احزابی نظیر حزب دموکرات کردستان ایران و حزب کومه‌له کردستان را «تروریستی» می‌خواند و آن‌ها را به همکاری با اسرائیل متهم می‌کند. سپاه پاسداران در دی ماه پارسال در تلافی کشته شدن چند مقام ارشد این نهاد، در حملاتی موشکی نزدیکی اربیل را هدف قرار داد و ادعا کرد «مقر جاسوسی موساد» را منهدم کرده است. دولت عراق بعداً تایید کرد که چهار نفر در این حملات کشته شدند، از جمله پیشرو دیزایی، تاجر ثروتمند و پرنفوذ کردستان عراق و فرزند خردسالش. در پی این حمله، اقلیم کردستان عراق سپاه را به «نقض آشکار حاکمیت ملی» متهم کرد.

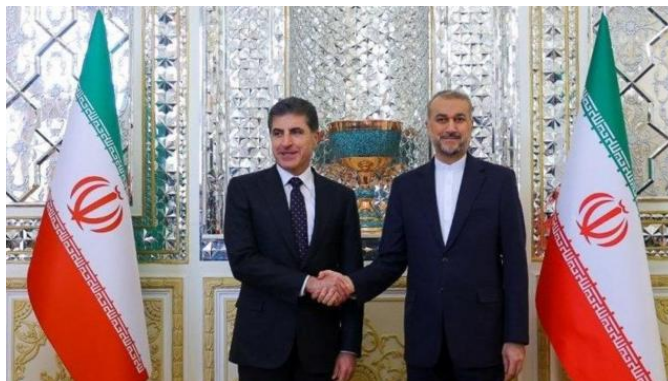

سپاه پاسداران در دی ماه پارسال در حملاتی موشکی نزدیکی اربیل را هدف قرار داد و مدعی شد «مقر جاسوسی موساد» را منهدم کرده است

پیش‌تر وزارت خارجه جمهوری اسلامی ایران، اعلام کرده بود که در توافق نامه امضاء شده بین تهران و بغداد، عراق متعهد شده است تا گروه‌های کرد مخالف که در اقلیم کردستان عراق مستقر هستند را خلع سلاح کرده، پایگاه‌های آن‌ها را ببندد و آن‌ها را قبل از ۲۸ شهریور ۱۴۰۲، به کمپ‌های دیگری منتقل کند. مقامات جمهوری اسلامی ایران بارها ضمن تأکید بر عدم تمديد ضرب‌الاجل، تهدید کرده بودند که در صورت عدم اجرای مفاد توافق نامه تا این تاریخ، حملات زمینی و هوایی به خاک اقلیم کردستان و پایگاه‌های این احزاب را از سر خواهند گرفت. احزاب کرد مخالف جمهوری اسلامی، در اردوگاه‌هایی در نزدیکی شهرهای سلیمانیه و اربیل در اقلیم کردستان عراق مستقر بودند. این احزاب، علاوه بر اردوگاه‌های خود در داخل خاک اقلیم کردستان که محل اسکان نیروها و خانواده‌های آن‌ها هستند، دارای مقرهایی در مرزهای ایران با اقلیم کردستان عراق نیز هستند که تنها افراد مسلح در این مقرها مستقر هستند. فاصله این مقرها با خاک ایران و پایگاه‌های جمهوری اسلامی ایران از دو تا سه کیلومتر است. در آن تاریخ گزارش‌ها حاکی از تخلیه این مقرها در نقاط مرزی و انتقال آن‌ها به عمق خاک اقلیم کردستان در جریان عملیاتی کردن توافق نامه امنیتی ایران و عراق است. مشخص نیست که قرار است این احزاب به طور مشخص به کجا منتقل شوند. فواد حسین، وزیر امور خارجه عراق، سال گذشته در سفری به تهران، از احداث اردوگاه‌هایی برای مستقر کردن این احزاب خبر داد که در آینده تحت نظارت سازمان ملل قرار خواهد گرفت. او اما به مکان احداث این اردوگاه‌ها و فاصله آن‌ها از خاک ایران اشاره‌ای نکرد. وزیر امور خارجه عراق که پیش از سفر به ایران گفته بود هدف از سفرش ابلاغ رسمی خبر اجرایی شدن توافق نامه امنیتی دو جانبه به مقامات جمهوری اسلامی به امید پیش‌گیری از بروز تنش در روابط دو کشور است، در کنفرانس خود در تهران، ضمن اشاره به این مسئله که قانون اساسی کشورش، به هیچ گروهی اجازه نمی‌دهد از خاک عراق به عنوان تهدیدی برای کشورهای همسایه استفاده کند، تأکید کرد که همکاری امنیتی بغداد با تهران، ریشه در قانون اساسی عراق دارد. وزیر امور خارجه عراق در سخنان خود، روابط کشور خود با جمهوری اسلامی را «عالی» توصیف کرد و تهدید حاکمیت خاک عراق از سوی ایران به بهانه‌های مختلف را ناروا خواند. او گفت وگو و مذاکره را تنها راه حل مشکلات طرفین دانست.

توافق‌نامه امنیتی ایران و عراق، در اسفند ماه ۱۴۰۱ با حضور محمد شیاع السودانی نخست‌وزیر عراق، علی شمخانی دبیر وقت شورای عالی امنیت ملی ایران، و قاسم الاعرجی مشاور امنیت ملی عراق، در بغداد امضا شد. جزئیات این توافق‌نامه هیچ‌گاه منتشر نشد اعلام نشد.

اکنون رئیسی بار دیگر خواهان اجرای «کامل» این توافق امنیتی شد. پس از کشته شده مهسا (ژینا) امینی، مردم کردستان ایران به فراخوان احزاب کرد برای اعتصاب و اعتراض به خیابان‌ها ریختند و این منطقه شاهد اعتصاب‌های سراسری بود. از آن هنگام فشار حکومت ایران بر اقلیم کردستان بیش‌تر شد و سپاه پاسداران بارها با پهپاد و موشک به پایگاه‌های احزاب کرد در اقلیم کردستان حمله کرد.

دیدار عبدالهیان و بارزانی

نیچروان بارزانی، رئیس اقلیم کردستان عراق، حدود یک سال پس از توافق‌نامه امنیتی عراق با جمهوری اسلامی و تشدید فشارها بر احزاب کرد مخالف حکومت ایران، وارد تهران شد و با ابراهیم رئیسی و دیگر مقام‌های دولت سیزدهم از جمله وزیر امور خارجه دیدار و گفت‌وگو کرد.

برمبنای گزارش رسانه‌های داخلی از جزئیات دیدار ابراهیم رئیسی و نیچروان بارزانی، رئیس دولت جمهوری اسلامی در این دیدار ابراز امیدواری کرد که سفر بارزانی به «نقطه عطفی» در ارتقای روابط سیاسی، امنیتی، اقتصادی و فرهنگی بین جمهوری اسلامی و اقلیم کردستان تبدیل شود.

ابراهیم رئیسی، بدون اشاره به حمله‌های هوایی سپاه پاسداران به اقلیم کردستان و هدف قرار دادن غیرنظامیان، مدعی شد که جمهوری اسلامی، «امنیت عراق» را امنیت خود می‌داند.

او به سوابق تاریخی روابط جمهوری اسلامی با احزاب کرد مخالف دولت مرکزی عراق اشاره کرد و ادعا کرد که جمهوری اسلامی «در زمان صدام، قتل‌عام حلبچه و حمله داعش همواره پشتوانه بزرگ و دوست روزهای سخت عراق و کردستان بوده است.»

رئیسی، احزاب کرد مخالف حکومت ایران را به ارتباط با اسرائیل متهم کرد و افزود: «ما به حسن نیت برادران عراقی و کرد اطمینان داریم، اما با توجه به کینه‌ورزی دشمنان از جمله رژیم صهیونیستی، انتظار داریم دولت عراق و اقلیم کردستان از هرگونه سوءاستفاده عناصر دشمن و عناصر ضد انقلاب از خاک این منطقه علیه ایران جلوگیری کنند.»

رئیسی در ادامه نیز از دولت عراق و اقلیم کردستان بابت اجرای توافق‌نامه امنیتی با جمهوری اسلامی قدردانی کرد و گفت که «خلع سلاح کامل و اخراج عناصر ضدانقلاب از خاک عراق یک ضرورت است.»

بر اساس گزارش خبرگزاری ایسنا، نیچروان بارزانی نیز در دیدار ادعا کرد که قاسم سلیمانی «در امنیت و بقای اقلیم کردستان نقش داشته است و اگر جمهوری اسلامی نبود، معلوم نبود که حرکت کرد چه سرنوشتی داشت.»

بارزانی به رئیسی قول داد که از «خط قرمزهای جمهوری اسلامی» عبور نمی‌کند و در نقطه مقابل از ایران می‌خواهد که «برای ساختن کشوری آباد و پیشرفته» در کنارش باشد. او پیش‌تر نیز به رسانه‌های محلی گفته بود که اقلیم کردستان به توافق‌نامه امنیتی جمهوری اسلامی و عراق پایبند است.

همان‌طور که اشاره شد جمهوری اسلامی و عراق، اسفندماه ۱۴۰۱ در ششمین ماه خیزش سراسری مردم ایران، با یکدیگر توافق کرده بودند که تا پایان شهریورماه ۱۴۰۲ احزاب کرد مخالف جمهوری اسلامی را که در اقلیم کردستان مستقرند، خلع سلاح و اردوگاه‌های آنان را تخلیه کنند. این توافق‌نامه حدود شش ماه پس از آن امضاء شد که سپاه پاسداران، در حملات هوایی گسترده‌ای، اردوگاه‌های احزاب کرد مخالف حکومت را هدف قرار داد.

رئیس اقلیم کردستان عراق، با قالی‌باف رئیس مجلس شورای اسلامی نیز دیدار و گفت‌وگو کرد. نیچروان بارزانی در دیدار با رئیس مجلس شورای اسلامی، گفت: «به‌طور مسلم اجازه نمی‌دهیم اقلیم کردستان به مرکزی برای تهدید جمهوری اسلامی ایران تبدیل شود.»

به گزارش خبرگزاری مهر، محمدباقر قالیباف رئیس مجلس شورای اسلامی در دیدار امروز با نیچروان بارزانی رئیس اقلیم کردستان عراق با بیان این که این سفر در وقت مناسب و خوبی انجام شد، گفت: ان شاءالله این سفر در توسعه روابط اقتصادی و فرهنگی با توجه به ارتباطات عمیقی که بین اقلیم کردستان و ایران وجود دارد، اثرات مثبتی بگذارد. او با اشاره به این که گفت وگوهای انجام شده در این نشست و طبیعتاً این سفرها در توسعه همکاری های سیاسی و امنیتی اثرگذار است، اضافه کرد:

یکی از مسائل بسیار مهم که باید به آن توجه کنیم در حوزه های زیارتی، سیاحتی و راهپیمایی اربعین است و اجازه ندهیم فرصت ها برای ارتقای روابط بین ایران و اقلیم کردستان عراق از بین برود.

قالیباف با تاکید بر این که همه ما باور داریم که رژیم صهیونیستی امروز دشمن شماره یک جهان اسلام است و می بینیم در غزه چه اتفاقاتی رخ می دهد، ادعا کرد: در عملیات وعده صادق که جواب تجاوز رژیم صهیونیستی را دادیم، به دنیا به ویژه آمریکا و رژیم صهیونیستی نشان دادیم که هیچ تعللی در تصمیم گیری نداریم و مصمم و محکم ایستاده ایم.

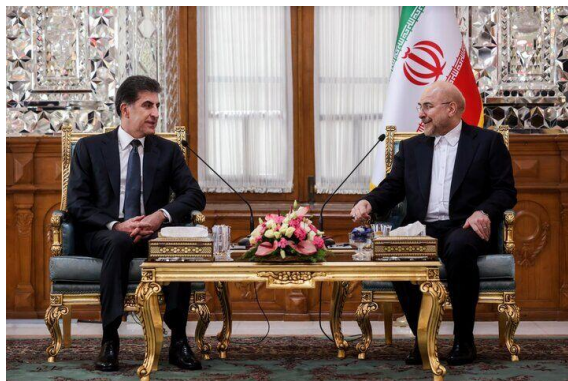
نیچروان بارزانی رئیس اقلیم کردستان عراق نیز در ادامه این دیدار، گفت: در چارچوب این سفر دیدارهای خوبی در تهران داشتیم و همان گونه که گفتید این سفر در مقطع زمانی مناسبی انجام شد. روابط ایران با اقلیم کردستان و کشور عراق یک رابطه تاریخی است، فراز و نشیب هایی حتماً در این روابط وجود داشته اما با مدیریت و اهتمام به موضوع می توانیم تمام مشکلات را برطرف کنیم.

بارزانی با اشاره به دیدارهای روز گذشته خود با مقامات ارشد جمهوری اسلامی به خصوص خامنه ای، گفت: معتقدم سرفصل تازه ای از روابط بین اقلیم کردستان و جمهوری اسلامی ایران ایجاد می شود و در این راستا لازم است از همه پشتیبانی های ایران در روزهای سخت از اقلیم کردستان تشکر کنم.

بارزانی اضافه کرد: در تمام شرایط بحرانی که بعد از سال ۱۳۹۱ داشتیم و همچنین در پیروزی های خود، شما را در کنار خود دیده ایم و به طور مسلم اجازه این که اقلیم کردستان به مرکزی برای تهدید جمهوری اسلامی ایران تبدیل شود را نمی دهیم و خواهان این موضوع نیستیم و با آن برخورد می کنیم.

بارزانی افزود: ما اهمیت روابط را می دانیم و خط قرمزهای جمهوری اسلامی ایران را می شناسیم و در زمانی که داعش آمد ما اولین کسی را که در کنار خود دیدیم، جمهوری اسلامی ایران و سردار سلیمانی بود. این ها را نه تنها در مجالس خاص، بلکه به صورت علنی و رسانه ها اعلام کرده ایم و آقای بارزانی در این خصوص کتاب نوشتند و قدر این پشتیبانی ها را می دانیم.

رئیس اقلیم کردستان در پایان با تاکید بر اینکه این سفر را نقطه عطف جدید در روابط فی مابین می دانم از رئیس مجلس شورای اسلامی برای سفر به عراق و اقلیم کردستان دعوت کرد.

محمدباقر قالیباف رئیس مجلس شورای اسلامی در دیدار امروز با نیچروان بارزانی رئیس اقلیم کردستان عراق

تحلیل برخی از روزنامه های وابسته به جمهوری اسلامی، از جمله اهمیت این سفر زمانی افزایش می یابد که روابط تهران و اربیل به دنبال اغتشاشات سال گذشته، با تنش های سیاسی - امنیتی محسوسی مواجه بوده است.

از طرفی دیگر این سفر نشان می دهد تحولاتی جدی در منطقه اقلیم کردستان در حال وقوع است که نیاز به رایزنی اربیل و تهران دارد. رسانه ها، همچنین به توافق نامه همکاری های مشترک امنیتی ایران و عراق تاکید کرده اند که «خارج کردن گروه های تروریستی از مناطق نزدیک به مرزهای جمهوری اسلامی ایران»، «انتقال آن ها به عمق خاک عراق در منطقه اقلیم کردستان جمهوری عراق» و «تلاش برای خلع سلاح کردن آن ها» از جمله محورهای توافق نامه همکاری های مشترک امنیتی ایران و عراق است.

این روزنامه ها در ادامه تحلیل های خود دافزوده اند: مقابله موثر اقلیم کردستان عراق با فعالیت های تروریستی گروهک های تجزیه طلب یکی از مهم ترین مطالبات ایران از طرف مقابل است و به نظر می رسد از اصلی ترین محورهای رایزنی بارزانی در تهران نیز باشد.

اغلب دادوستد اقلیم کردستان عراق با ترکیه و ایران است. بنابراین، معاملات اقتصادی برای طرفین مهم است. چیزی در حدود ۱۴۵۸ کیلومتر خط مرزی بین کشور ایران و عراق وجود دارد. ایران در بین همسایگانش، طولانی‌ترین مرز را با کشور عراق دارد. استان‌های خوزستان، ایلام، کرمانشاه، کردستان و آذربایجان غربی بخشی از این مرز را در بر می‌گیرند.

اما برای جمهوری اسلامی، حضور اپوزیسیون کرد و نیروی پیشمرگ در اقلیم کردستان برای مقامات و نهادهای نظامی-امنیتی جمهوری اسلامی بسیار مهم‌تر است. به این دلیل، همواره مسئله مهم و محوری و تکراری در مذاکرات طرفین، موضوع حضور احزاب اپوزیسیون کرد داشت.

هر چند که در رسانه‌های وابسته به جمهوری اسلامی و رسانه‌های عراق و رسانه‌های دولت خودمختار کردستان عراق، هرگز به صورت کامل به بندها و مفاد این توافق‌نامه امنیتی اشاره نشده است، اما اظهار نظرهای مقامات هر دو کشور حکایت از آن داشت که خلع سلاح احزاب کرد ایرانی مستقر در اقلیم کردستان عراق و انتقال اعضای این احزاب به کمپ و دور کردن آنان از مرزهای شمال غرب ایران، از بندهای این توافق‌نامه امنیتی بوده است.

هم‌چنین ناصر کنعانی، سخنگوی وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران، در یک نشست خبری اعلام کرده است که: تحویل دادن افراد تحت تعقیب که در عضویت این احزاب هستند نیز بخشی از توافق‌نامه امنیتی میان تهران و بغداد است. کنعانی، هم‌چنین اعلام کرد که دولت ایران، نماینده ویژه دبیرکل سازمان ملل متحد در عراق را در جریان اقدامات ایران در این مورد قرار داده است و مقامات دولت اقلیم کردستان عراق نیز، از دیدگاه‌ها و خواست ایران اطلاع دارند و در گفتگوهای مختلف خواسته‌های دولت ایران به آنان ابلاغ شده است.

بخش دیگری از این توافق‌نامه امنیتی نیز، دولت عراق را ملزم می‌کرد که نیروهای حکومت مرکزی عراق را در مرزهای مشترک میان ایران و اقلیم کردستان عراق مستقر کند تا از ورود عوامل احزاب کرد به خاک ایران جلوگیری به عمل آید.

بعد از توافق‌نامه امنیتی میان ایران و عراق برای خلع سلاح احزاب کرد ایرانی، نیروهای مسلح ایران، تهدید کردند که چنان‌چه تا پایان ضرب‌الاجل تعیین شده برای اجرای توافق‌نامه امنیتی، خواسته‌های دولت ایران برآورده نشود و احزاب کرد ایرانی هم‌چنان مسلح باشند، آنان حملات خود به اردوگاه‌های احزاب کرد ایرانی مستقر در اقلیم کردستان عراق را با شدت بیشتری از سر خواهند گرفت. این تهدیدات در شهریور ماه ۱۴۰۲ و با نزدیک شدن به پایان ضرب‌الاجل تعیین شده، شدت بیشتری گرفت و به تیرتیر اصلی خیلی از خبرگزاری‌های داخلی و خارجی تبدیل شد. هم‌چنین در روزهای منتهی به پایان ضرب‌الاجل، مقامات ایران بارها اعلام کردند که مهلت معین شده برای خلع سلاح احزاب کرد در عراق، به هیچ‌وجه تمدید نخواهد شد.

محمد شجاع السودانی نخست‌وزیر عراق، در گفت‌وگو با نور نیوز، که اخبار مربوط به شورای عالی امنیت ملی ایران را انعکاس می‌دهد، گفت: «اجرای کامل توافق امنیتی با ایران را با جدیت ادامه می‌دهیم.» سودانی در ادامه افزود: «خود را موظف می‌دانیم که نگرانی‌های امنیتی تهران را از بابت جریان‌های تروریستی مستقر در اقلیم کردستان برطرف کنیم و به همین منظور، تاکنون بیش از دویست میلیون دلار برای این موضوع هزینه کرده و بیش از سه هزار نیروی ارتش ملی را در سراسر مرزهای ایران و اقلیم مستقر کرده‌ایم.» او در ادامه بر تعهد دولت عراق برای مهار احزاب کرد مستقر در اقلیم کردستان عراق تأکید کرد.

محمدکاظم آل صادق سفیر جمهوری اسلامی ایران در عراق نیز، در اظهاراتی اعلام کرد که: اراده دولت فدرال عراق، برای اجرای توافق‌نامه امنیتی و دور کردن احزاب کرد از مرزهای ایران جدی است و افزود که تهران در سایه توافق امنیتی، هم‌زمان موضوع خلع سلاح این احزاب را نیز پیگیری خواهد کرد.

فواد حسین وزیر امور خارجه عراق، سال گذشته در سفرش به ایران، در یک کنفرانس مطبوعاتی که با همتای ایرانی خود امیر عبدالهیان داشت، اعلام کرد که اردوگاه‌های احزاب کرد ایران تعطیل و اعضای آنان به کمپ‌هایی دور از مرز ایران و در عمق کردستان عراق منتقل خواهند شد. زمه‌هایی از انتقال اعضای احزاب کرد به استان الانبار در غربی‌ترین بخش عراق نیز شنیده می‌شد که با مخالفت مقامات محلی این استان و سران عشایر و قبایل مواجه شد.

محمد کاظم آل صادق سفیر جمهوری اسلامی ایران در عراق، سال گذشته در گفت‌وگوی خود با شبکه العالم اعلام کرد که روند دور کردن این احزاب از مرزهای ایران و انتقال اعضای این احزاب به کمپ آوارگان آغاز شده است.

رادیو بین‌المللی فرانسه، چند روز پیش از پایان ضرب‌الاجل برای خلع سلاح احزاب کرد ایرانی، به نقل از خبرنگار خود در اقلیم کردستان عراق، از آمادگی احزاب کرد ایرانی مستقر در اقلیم کردستان عراق، برای مقابله با تهدیدات ایران خبر داد. بعضی از کادرهای رده بالای احزاب کرد نیز، اعلام کردند که خلع سلاح خط قرمز آنان است و برای جلوگیری از خلع سلاح، آماده‌اند که با جمهوری اسلامی بجنگند. ناظم دباغ، نماینده دولت اقلیم کردستان عراق در ایران، در مصاحبه با صدای آمریکا گفت: «ما چندین بار اعلام کرده‌ایم اگر این احزاب فعالیت‌های خود را محدود نکنند ایران دست بردار آن‌ها نیست اما عده‌ای این موضوع را قبول و تأیید نمی‌کنند. آن‌ها گمان می‌کنند که ما دشمن احزاب کرد هستیم در حالی که آن زمان که ما به کردهای ایرانی کمک کردیم آن‌ها اصلاً وجود نداشتند.»

پیشوا هورامانی، سخنگوی دولت اقلیم کردستان عراق نیز در گفت‌وگو با یکی از خبرگزاری‌ها گفت: «مقامات کردستان عراق نمی‌خواهند طرفی در مشکلات بین جمهوری اسلامی و مخالفان کرد آن باشند. ما نمی‌خواهیم از خاک اقلیم کردستان برای حمله به هیچ‌یک از همسایگان مان استفاده شود.» و افزود که: «کردستان عراق نیز نباید مورد هدف دولت‌های همسایه قرار گیرد.» هم‌چنین هورامانی خواستار مذاکره میان دولت ایران و احزاب کرد ایرانی شد و از دولت عراق خواست تا در برابر تهدیدات کشورهای همسایه بر حاکمیت خود تأکید کند.

در حالی که مقامات جمهوری اسلامی ایران، از همکاری بغداد برای اجرای توافق‌نامه امنیتی سخن می‌گفتند اما برخی از مقامات نظامی و امنیتی ایران، دولت اقلیم کردستان عراق را به اخلاف در روند توافق‌نامه امنیتی متهم می‌کردند. آن‌ها می‌گفتند: «بارزانی‌ها در تمام واکنش‌های خود تنها یک جمله را مرتباً تکرار می‌کنند: «ما اجازه نمی‌دهیم از خاک اقلیم کردستان، تهدیدی متوجه کشورهای دوست و همسایه شود و هیچ گروهی حق ندارد از خاک عراق برای تعرض به کشورهای همسایه استفاده کند!» اما به گفته برخی مقامات امنیتی جمهوری اسلامی ایران، دولت اقلیم کردستان عراق، هرگز به قول خود عمل نکرده و کردستان عراق را به پناهگاهی امن برای فعالیت‌های نظامی احزاب کرد ایران و تردد آن‌ها به داخل خاک ایران تبدیل کرده است.

با پایان ضرب الاجل تعیین شده برای اجرای توافق‌نامه امنیتی، برخی از خبرگزاری‌ها به نقل از شبکه المیادین، از خلع سلاح احزاب کرد ایران خبر دادند. بسیاری از خبرگزاری‌ها، با احتیاط در این باره خبر رسانی کرده و خلع سلاح را به‌طور کامل تایید نکردند. با پایان ضرب الاجل تعیین شده برای اجرای توافق‌نامه امنیتی، برخی از خبرگزاری‌ها، اعلام کردند که احزاب کرد ایران، اردوگاه‌های نظامی خود را تخلیه کرده‌اند.

خبرگزاری دویچه وله، ۲ روز پیش از پایان ضرب الاجل، اعلام کرد که حزب دمکرات کردستان ایران پس از سه دهه، مقر اصلی خود در کویسنجق معروف به (قلعه دمکرات) را ترک کرده است. مقر اصلی حزب دمکرات کردستان ایران، پیش‌تر در سال ۱۳۷۴ به فرماندهی احمد کاظمی، توپ باران شد و پس آن، در شهریور ۱۳۹۷، نیروی هوافضای سپاه پاسداران مقر فرماندهی حزب دمکرات کردستان ایران را با شلیک ۷ موشک کوتاه برد زمین به زمین فاتح ۱۱۰ از فاصله ۲۲۰ کیلومتری مورد هدف قرار داد که در نتیجه این حملات ۱۵ عضو این حزب کشته و بیش از ۴۰ نفر زخمی شدند. در ۲۸ شهریور ۱۴۰۱ سپاه پاسداران، با موشک‌های زمین به زمین فتح ۳۶۰ و پهبادهای شاهد ۱۳۶ مقر حزب دمکرات کردستان ایران و چند حزب دیگر کردستان ایران را بمباران کرد که در نتیجه این حملات ۱۳ نفر کشته و ۵۸ نفر زخمی شدند. این حملات به احزاب کرد مستقر در اقلیم کردستان عراق در روزهای بعدی نیز ادامه یافت و تا ۳۰ آبان ۱۴۰۱، برخی از خبرگزاری‌ها، شمار کشته‌شدگان احزاب کرد در حملات ۱۴۰۱ را تا ۲۶ نفر برآورد کردند.

شیخ ابراهیم رئیسی، این رئیس‌جمهور قاتل که در قتل‌عام زندانیان سیاسی سال ۱۳۶۷ عضو «هیات مرگ» بود، چند روز پس از پایان ضرب‌الاجل قید شده در توافق‌نامه امنیتی تهران با بغداد، خواهان راستی‌آزمایی برای اطمینان کامل از اجرای این توافق‌نامه شد. او در روز ۳۱ شهریور ۱۴۰۲ در مراسم رژه نیروهای مسلح ایران، خواستار اعزام کارشناسان ایرانی به اقلیم کردستان عراق، برای بررسی و حصول اطمینان از خلع سلاح کامل احزاب کرد ایران و تخلیه اردوگاه‌های آنان شد.

دلشاد شهاب سخن‌گوی دولت محلی اقلیم کردستان عراق، یک روز پس از پایان ضرب‌الاجل، اجرای این توافق‌نامه را به‌نفع همه اهالی منطقه دانست و اظهار داشت: «دولت محلی اقلیم کردستان عراق و نهادهای امنیتی آن با موفقیت این پرونده را مدیریت کردند.» سرلشکر محمد باقری رئیس ستاد کل نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران، چند روز پس از پایان ضرب‌الاجل تعیین‌شده برای خلع سلاح احزاب کرد ایران، ضمن تشکر از دولت مرکزی عراق برای اجرایی کردن بخشی از توافق‌نامه، خواهان اخراج احزاب کرد ایران از کل خاک عراق شد. او در گفت‌وگویی تلویزیونی که در حاشیه رژه نیروهای مسلح ایران در سالروز آغاز جنگ ایران و عراق داشت، گفت: «قرارمان در این بود که این گروهک‌ها ۲۸ شهریورماه به‌طور کامل خلع سلاح شده باشند. اما آنچه در این مهلت شش‌ماهه رخ داد، این بود که فقط قدری از مرزهای کشور ما فاصله گرفته‌اند. آنچه در متن قرارداد دیران شورای عالی امنیت دو کشور آمده، کاملاً باید انجام شود. رئیس‌جمهور محترم فرمودند؛ در کل منطقه اقلیم و همه عراق، نیروهای تجزیه‌طلب تروریست مسلح نباید حضور داشته باشند. این تروریست‌ها باید به‌طور کامل خلع سلاح و از عراق اخراج شوند. رئیس‌جمهور فرمودند که نیروهای مسلح چند روزی مهلت بدهند و صبر کنند، ما برای چند روز صبر خواهیم کرد و تیم‌های ناظر را به این منطقه می‌فرستیم تا بررسی کنند که آیا این خلع سلاح به‌طور کامل انجام شده است یا خیر.»

در دی ماه ۱۴۰۲، حدود ۴ ماه پس از پایان ضرب‌الاجل تعیین‌شده برای خلع سلاح احزاب کرد ایرانی مستقر در شمال عراق، نمایندگان جمهوری اسلامی ایران و عراق مجدداً کمیته‌ای را بدون حضور نماینده دولت خودمختار کردستان عراق در بغداد برگزار کردند. محور این نشست، نارضایتی طرف ایرانی از عملی نشدن تعهدات دولت عراق در خصوص خلع سلاح احزاب کرد ایرانی و اخراج آنان از خاک عراق بود. قاسم الاعرجی مشاور امنیت ملی عراق، در نشست این کمیته، اعلام کرد که متعهد به توافق‌های صورت گرفته است و تا یک ماه دیگر (پس از نشست) این تعهدات در راستای خلع سلاح و اخراج احزاب کرد ایرانی مستقر در شمال عراق انجام خواهد گرفت و نتیجه آن به دولت جمهوری اسلامی ایران منعکس خواهد شد.

به گزارش ایرنا، مشاور امنیت ملی عراق هم در این نشست تاکید کرده است که بغداد تمام تلاش خود را برای اجرای کامل این توافق به کار خواهد گرفت و «به هیچ گروه یا کشوری اجازه نخواهد داد از قلمرو عراق برای آسیب رساندن به امنیت ایران استفاده کند.» با توجه به اظهارات و تضمین‌های مرتبط با توافق‌نامه امنیتی بین تهران و بغداد، به نظر می‌رسد جلوگیری از ادامه فعالیت گروه‌های اپوزیسیون کرد ایرانی مستقر در اقلیم کردستان عراق برای تهران از اهمیت بسیاری برخوردار است.

پایگاه تحلیلی خبری نور (نورنیوز) نزدیک به دبیرخانه شورای عالی امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران، یکشنبه ۲۸ اسفند ۱۴۰۱، با انتشار گزارشی، پیش‌بینی کرد که امضای توافق‌نامه امنیتی بین بغداد و تهران «در پایان دادن به حضور غیرقانونی گروه‌های مسلح ضدانقلاب و عناصر وابسته به اسرائیل در مرزهای شمال غربی ایران، نقشی تعیین‌کننده خواهد داشت.»

جمهوری اسلامی در سال گذشته و اخیراً، فشار بر دولت عراق و مقام‌های اقلیم کردستان به منظور پایان دادن به فعالیت احزاب مخالف کرد ایرانی در خاک عراق را افزایش داده؛ افزون بر این که سپاه پاسداران ایران نیز بارها مقر این احزاب را با پهپاد و حملات توپخانه‌ای هدف قرار داده است. و یا اعضای آن‌ها ربوده و یا ترور کرده است. با این حال، احزاب کرد اپوزیسیون ایران، همواره تأکید می‌کنند که از خاک عراق هیچ اقدام نظامی علیه اهداف ایرانی انجام نداده‌اند.

از سویی سفر اخیر نچیروان بارزانی، رئیس اقلیم کردستان عراق پیام‌های متنوعی به همراه داشت. در حال حاضر اختلافات اربیل و سلیمانیه به حد هشدار رسیده و تا درگیری و نزاعی که دو طرف، چند مرتبه در تاریخ خود تجربه کرده‌اند، فاصله‌ای ندارند. واکاوی اختلافات اخیر دو جناح کردی، علت سفر نچیروان به تهران را آشکارتر می‌کند.

براساس اعلام دولت اقلیم کردستان، پس از تعویق چندباره انتخابات پارلمانی اقلیم، قرار است در تاریخ ۱۰ ژوئن، احزاب کردی برای دست یافتن ۱۰۰ کرسی مجلس به رقابت بپردازند. این انتخابات قرار بود دو سال پیش برگزار شود اما اختلافات درونی، جلوی برگزاری این رویداد را گرفت. دولت اربیل تصمیم داشت تا جلب موافقت دیگر احزاب کردی، انتخابات را برگزار نکند. اما پس از اعلام تاریخ قطعی، اختلافات اربیل این بار با دولت فدرال، وارد فضای دیگری شد. دادگاه فدرال عراق در چند حکم حقانیت دولت اقلیم کردستان را زیر سؤال برد. این احکام، حذف کرسی‌های اقلیت پارلمان که جمعاً کرسی‌ها را به عدد ۱۰۰ می‌رساند؛ جایگزینی کمیسیون عالی انتخابات دولت مرکزی به جای کمیسیون انتخاباتی اقلیم کردستان جهت نظارت بر انتخابات پیش رو و احکام دیگری در خصوص صادرات نفت و واگذاری درآمد حاصله به خزانه دولت فدرال را در بر دارد.

اختلافات درونی بین کردی پس از این احکام تشدید شد. حزب دموکرات به رهبری مسعود بارزانی، انتخاباتی که خودش تاریخ آن را تعیین کرده، تحریم و در اعتراض به احکام صادر شده از سوی دادگاه فدرال، قاضی کردی، که نماینده اقلیم کردستان در این نهاد به شمار می‌رفت را وادار به استعفا کرد. در سوی دیگر، حزب میهنی به رهبری بافل طالبانی، احکام صادر شده دادگاه فدرال را مطابق قانون اساسی دانست و اعلام کرد که تبعیت از آن نفع جمعی خواهد داشت.

در این میان، نچیروان بارزانی در کم‌تر از یک ماه، دو بار به بغداد سفر کرد تا مقدمات تعویق انتخابات و حل اختلافات میان اربیل و بغداد را پایه‌ریزی کند. دیدار با رهبران شیعی، دیدار با نخست وزیر و تشکیل جلسه با ائتلاف «اداره دولت» و چهارچوب هماهنگی، از جمله اقدامات اخیر بارزانی برای نزدیکی بیشتر به شیعیان و احیای روابط متحد قدیمی حزب دموکرات بود.

برخلاف بافل طالبانی، رهبر حزب اتحادیه میهنی که همواره سعی می‌کرد مواضعش را با دولت فدرال و گروه‌های به اصطلاح «مقاومت» تطبیق دهد با اتفاقات اخیر، خصوصاً پس از جلسه نچیروان با رهبران چهارچوب هماهنگی و اخذ موافقت ضمنی برای تعویق انتخابات، وی را به سمت دیگری پیش برد. احزاب دیگر کردی مانند اتحادیه میهنی، جنبش تغییر (گوران) و جنبش نسل نو (جیل الجدید) تصور می‌کردند با تحریم و عدم شرکت حزب دموکرات در انتخابات ۱۰ ژوئن، حکومت اقلیم کردستان از اربیل به سلیمانیه منتقل خواهد شد اما انتظار می‌رود روند، خلاف آن‌چه پیش‌بینی می‌کردند پیش خواهد رفت. به همین دلیل، طالبانی برای دومین بار حمایت شیعیان را از دست داد.

پیش از اتفاقات اخیر، بعد از اعلام نتایج انتخابات پارلمانی ۲۰۲۱ عراق، باوجود این که حزب دموکرات با مقتدی صدر وارد ائتلاف شده بود، اتحادیه میهنی به دنبال ائتلاف با نوری المالکی و دیگر شیعیان بود. وی تصور می‌کرد با چنین تصمیمی می‌تواند برهم صالح از حزبش را برای دومین بار به ریاست جمهوری برساند، لیکن مخالفت سران چهارچوب هماهنگی مانع از انتصاب نماینده بافل طالبانی برای دومین دوره ریاست جمهوری شد. اختلافات داخلی دو حزب محوری در کردستان عراق که باعث دور شدن بافل طالبانی از ایران شد، به علاوه سفرهای مکرر نچیروان به بغداد و سفر اردوغان به اربیل، رئیس اقلیم کردستان را مقابل فرصتی قرار داد تا با حضور در تهران، روابط حزب دموکرات با ایران را بازیابی کند.

هم‌زمان با آغاز جنبش «زن، زندگی، آزادی» و نقش‌آفرینی پررنگ شهرهای کردنشین ایران در این جنبش سیاسی و اجتماعی و مدنی، نهادهای امنیتی وابسته به جمهوری اسلامی احزاب کرد مستقر در شمال عراق را به نقش داشتن در ایجاد ناآرامی در ایران متهم کردند و به همین بهانه، دست کم در سه نوبت، مناطقی در اقلیم کردستان را هدف حمله‌های موشکی و پهپادی قرار دادند؛ حمله‌هایی که اگرچه با مخالفت جدی دولت عراق و هم‌چنین دولت اقلیم کردستان عراق، روبرو نشد اما رهبران و مقام‌های سیاسی کشورهای جهان آزاد آن را نقض حاکمیت عراق دانسته و محکوم کردند.

با این حال، برخی اسناد و گزارش‌های موجود نشان می‌دهد نیروهای سپاه پاسداران انقلاب اسلامی مراکز نگه‌داری پناهندگان در اقلیم کردستان را مورد حمله قرار داده‌اند. به عنوان مثال روزنامه فایننشال تایمز با انتشار گزارشی نوشت سپاه پاسداران انقلاب اسلامی کردهای پناهنده در عراق را هدف حمله قرار داده است.

رویکرد دولت فعلی عراق، که از حمایت جمهوری اسلامی ایران برخوردار است، در قبال حمله‌های جمهوری اسلامی و ترکیه به اقلیم کردستان، گاهی انتقاد جدی ناظران بین‌المللی را در پی داشته است.

شایان ذکر است که حزب دموکرات اقلیم کردستان عراق، دو رقیب اصلی دارد: «اتحادیه میهنی کردستان»، حزبی که رهبر تاریخی‌اش جلال طالبانی بود که چهل سال پیش از حزب دموکرات انشعاب کرد، و «گوران» حزبی که همین چند سال پیش از حزب طالبانی منشعب شده است. البته پس از فوت طالبانی در سال ۲۰۱۶ اختلافات بسیاری درون این حزب وجود دارد.

مطابق چیدمان سیاسی عراق، ریاست جمهوری کشور برطبق سنت به این حزب تعلق دارد. این مقام در حال حاضر متعلق به عبداللطیف رشید است.

عبداللطیف رشید، نامزد حزب اتحادیه میهنی کردستان عراق در مهر ماه ۱۴۰۱، در مرحله دوم انتخاب ریاست جمهوری عراق توسط نمایندگان مجلس این کشور توانست ۹۵ رای را به خود اختصاص دهد و به عنوان پنجمین رئیس جمهور این کشور پس از فروپاشی حکومت بعث عراق به ریاست صدام حسین برگزیده شود.

در این مرحله «برهم احمد صالح» که از دوم اکتبر ۲۰۱۸ ریاست جمهوری عراق را برعهده داشت ۴۵ رای را به دست آورد و نتوانست برای دومین بار بر کرسی ریاست جمهوری این کشور تکیه زند.

بر اساس قانون انتخابات عراق، رئیس جمهور توسط شورای نمایندگان با اکثریت دو سوم انتخاب می شود و به دو دوره چهار ساله محدود می شود.

پس از فروپاشی حکومت بعث عراق در اثر حمله آمریکا و متحدینش، به ریاست صدام حسین «غازی مشعل عجیل الیاور» (۲۰۰۴ تا ۲۰۰۵)، «جلال طالبانی» (۲۰۰۵ تا ۲۰۱۴)، «فؤاد معصوم» (۲۴ ژوئیه ۲۰۱۴ تا دوم اکتبر ۲۰۱۸) و «برهم احمد صالح» (۲ اکتبر ۲۰۱۸ تا ۱۳ اکتبر ۲۰۲۲) و اکنون عبداللطیف رشید ریاست جمهوری عراق را برعهده داشتند.

در این دهه ها، آمریکا و جمهوری اسلامی در تحولات این کشور و به خصوص در تعیین دولت های عراق، هم رقیب هم بودند و هم همکاری کرده اند.

نتیجه گیری

کردستان پس از پیروزی انقلاب ۱۳۵۷، سازمان زحمکشان کردستان کومه له به عنوان یک سازمان کمونیستی از همان روزهای نخست پیروزی انقلاب از یک سو در مقابل حکومت اسلامی تازه به قدرت رسیده ایستاد و از سوی دیگر، به طور مستقل به سازماندهی کارگران و محرومان شهرها و روستاها پرداخت و در ادامه مبارزات مستقل و مردمی کومه له، کردستان به سنگر همه آزادی خواهان و نیروهای چپ سراسر ایران معروف شد. تا این که کومه له در سال ۱۳۶۲ موفق شد دست اندرکار اصلی حزب کمونیست ایران شود.

به همین دلیل، در این ۴۵ سال گذشته، در هر اعتراض و خیزش مردمی، جمهوری اسلامی بیش از پیش نگران موقعیت خود در کردستان می شود. به خصوص جنبش سال ۱۴۰۱ با شعار محوری «زن، زندگی، آزادی» از کردستان آغاز شد و به سرعت سراسر ایران را فراگرفت.

به این ترتیب، از آن پس ترس جمهوری اسلامی از کردستان شدیدتر و عینی تر شده است. هرچند که نیروی پیشمرگ احزاب اپوزیسیون کرد و هم چنین گریلاهای پژاک مستقیماً در این جنبش حضور نداشتند اما فراخوان های آن ها در اعتصاب و اعتراض مردمی در کردستان موثر بوده است. نیروهای پیشمرگ و گریلاها، همیشه کابوس سران و مقامات و همه نیروهای امنیتی-نظامی جمهوری اسلامی بودند و هستند. البته ناگفته نماند گریلاهای پژاک، علناً در اقلیم کردستان حضور ندارند و پایگاه های آن ها عمدتاً در کوه های قندیل و در مناطقی است که تحت نفوذ حزب کارگران کردستان (پ.ک.ک) مستقر هستند.

به این ترتیب سفر نچیروان بارزانی به ایران، می تواند حاوی چند پیام باشد: به نظر می رسد اکنون دولت اقلیم در رابط با حل اختلافات داخلی بین احزاب کردستان و همچنین دولت عراق، می تواند نقش محوری ایفا کند. به نظر این سفر نچیروان و دیدار او با عالی رتبه ترین مقامات جمهوری اسلامی اسلامی، طبیعتاً باید هشدار بزرگی به احزاب اپوزیسیون کرد ایرانی تلقی شود تا بیش از پیش هوشیارتر گردند. در واقع یکی از دلایل نزدیکی نچیروان به رهبران سیاسی شیعی عراق و مقامات جمهوری اسلامی ایران، جدای از احیای جایگاه نچیروان نزد مقامات عالی رتبه ایرانی، اقلیم کردستان عراق را به جایگاهی که سابقاً به عنوان متحد ایران شناخته می شد، باز می گرداند. ضمن این که ایران هیچ گاه دری را بر رهبران سیاسی عراق چه شیعی، چه سنی و چه کردی نبسته، همواره سعی داشته با ابتکارات مختلف، سیاست های خود را بر آن ها دیکته کند. نتایج سفر نچیروان بارزانی نیز در قالب همین بحث ها، احتمالاً به زودی ملموس تر خواهیم دید.

اکنون خطر ترور و اخراج احزاب کرد را بیش تر از هر زمان دیگری واقعی و جدی است. با توجه به روابط نزدیک تر اقلیم کردستان عراق به جمهوری اسلامی ترکیه و از طرفی وابستگی کامل دولت اقلیم کردستان به حکومت مرکزی عراق، بغداد برای اعمال فشار بر اقلیم، اهرم های فشار زیادی در اختیار دارد و حتی «خودمختاری» آن ها را هم تهدید می کند. دولت مرکزی عراق، از ایران حرف شنوی دارد و همین امر می تواند باعث تسهیل فشار بر احزاب کرد ایران در اقلیم کردستان عراق شود. این وضعیت بسیار نگران کننده است به خصوص در صورت تحویل دادن اعضای این احزاب به جمهوری اسلامی، آنان مستقیماً با خطر اعدام روبه رو خواهند شد بنابراین، همه نیروهای اپوزیسیون چپ و آزادی خواه جمهوری اسلامی، جدا از این که چه نزدیکی و دوری با احزاب کردی دارند و چه انتقادی به این احزاب دارند اما وظیفه آگاهانه و دادطلبانه دارند از آن ها دفاع کنند و از احزاب و سازمان های بین المللی در غرب بخواهند که به همکاری های امنیتی دولت عراق و اقلیم کردستان عراق با جمهوری اسلامی بر علیه احزاب اپوزیسیون کرد اعتراض کنند و بر حق آزادی فعالیت و آزادی بیان این احزاب تاکید ورزند.

جمهوری اسلامی ایران در کلیت خود حکومتی تبه کار، تروریست و مافیایی و غارتگر است و به همین دلیل، جنبش های اجتماعی، اکثریت مردم ایران و در پیشاپیش همه زنان و جوانان، نیروهای سیاسی چپ و آزادی خواه، همواره برای سرنگونی این حکومت وحشت و ترور و اعدام و بچه کش، و برپایی یک جامعه آزاد و برابر و انسانی، به مبارزه سخت و خطرناکی مشغولند و هرگز مرعوب این همه وحشی گری و فضای رعب و وحشت این حکومت نشده اند!

چهارشنبه نوزدهم اردیبهشت ۱۴۰۳- هشتم مه ۲۰۲۴